

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa 1) M. A.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 20000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

w sprawie z powództwa 2) K. A.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 20000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

w sprawie z powództwa 3) J. A.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 14000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

w sprawie z powództwa 4) M. A.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 14000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

w sprawie z powództwa 5) B. A.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 14000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

w sprawie z powództwa 6) A. W.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 14000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

w sprawie z powództwa 7) T. W.

przeciwko Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w S.

o zapłatę kwoty 5000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2010 roku do dnia zapłaty,

na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 kwietnia 2013 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy w L.

postanowieniem z dnia 21 czerwca 2012 r.,

"Czy dopuszczalne jest zażalenie strony na zawarte w wyroku sądu pierwszej instancji rozstrzygnięcie, którego przedmiotem jest zwrot kosztów procesu, jeżeli ta sama strona składa środek zaskarżenia co do istoty sprawy od tego wyroku (apelację)?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2011r. Sąd Rejonowy w L. oddalił powództwo M. A., K. A., J. A., M. A., B. A., A. W. i T. W. przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. w S. o zasądzenie określonych w pozwie kwot tytułem zadośćuczynienia i zasądził od każdego z powodów na rzecz strony pozwanej wskazane w sentencji wyroku kwoty tytułem zwrotu kosztów procesu.

W ustawowym terminie do wniesienia zażalenia pełnomocnik powodów złożył w ich imieniu zażalenie na zawarte w wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu, wnosząc o zmianę zaskarżonych postanowień przez oddalenie żądania zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego przewyższających kwotę 3 600 zł. od wszystkich powodów oraz o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Następnie, w ustawowym terminie do wniesienia apelacji, pełnomocnik powodów wniósł w ich imieniu apelację od wskazanego wyżej wyroku Sądu pierwszej instancji zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Wniósł również o łączne rozpoznanie apelacji i zażalenia na postanowienie w przedmiocie kosztów procesu zawarte w zaskarżonym wyroku Sądu pierwszej instancji.

Przy rozpoznawaniu powyższej apelacji i zażalenia Sąd Okręgowy w L. powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Stwierdził, że wprawdzie z przepisów k.p.c. można wyprowadzić zasadę, iż od tego samego rozstrzygnięcia zawartego w orzeczeniu sądowym przysługuje tylko jeden środek zaskarżenia, jednak treść art. 394 § 1 pkt.9 k.p.c. może wskazywać, że przepis ten przewiduje wyjątek od powyższej zasady i dotyczy sytuacji, gdy strona nie składa w ogóle środka zaskarżenia co do istoty sprawy (apelacji) albo nie składa go jeszcze. Wniesienie zażalenia na zawarte w wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu nie wyklucza wówczas późniejszego wniesienia apelacji, w związku z czym oba te środki należy uznać za dopuszczalne i powinny być one łącznie rozpoznane merytorycznie przez sąd drugiej instancji, mimo że zakres zaskarżenia apelacją obejmuje w takim wypadku również zakres

zaskarżenia wynikający z zażalenia. Przyjęcie takiej wykładni art. 394 § 1 pkt. 9 i art. 394 § 2 k.p.c. mogłoby jednak, zdaniem Sądu Okręgowego, rodzić problemy związane z wyznaczeniem zakresu rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji, określeniem stopnia, w jakim każda ze stron wygrała lub przegrała sprawę w tej instancji w związku z rozstrzygnięciem o dwóch środkach zaskarżenia, jak również z określeniem wysokości kosztów postępowania odwoławczego (apelacyjnego i zażaleniowego) i rozstrzygnięciem o tych kosztach.

W ocenie Sądu Okręgowego literalne brzmienie art. 394 § 1 pkt. 9 k.p.c. może przemawiać za przyjęciem, że zażalenie na zawarte w wyroku sądu pierwszej instancji rozstrzygnięcie o kosztach jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy strona w ogóle nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, a więc apelacji.

W takiej sytuacji zażalenie na zawarte w wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu, wniesione już po wniesieniu przez tę samą stronę apelacji, podlegałoby odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji na podstawie art. 370 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c. jako niedopuszczalne. Natomiast w razie wniesienia takiego zażalenia przed wniesieniem apelacji, postępowanie zażaleniowe podlegałoby umorzeniu na podstawie art. 355 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 397 § 2 zd. 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c. podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały stanowiącej odpowiedź na przedstawione zagadnienie prawne może nastąpić jedynie wówczas, gdy zagadnienie to budzi poważne wątpliwości prawne, a jego wyjaśnienie jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy. Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, instytucja pytań prawnych ma charakter wyjątkowy, a norma prawna zawarta w art. 390 § 1 k.p.c. podlega wykładni ścisłej i wąskiej (porównaj między innymi uchwałę siedmiu sędziów z dnia 30 kwietnia 1999 r. III CZP 62/98, OSNC z 1999 nr 10 poz. 166). Użyte w tym przepisie określenie „poważne wątpliwości” oznacza, że zagadnienie wywołuje pryncypialne wątpliwości natury prawnej, o charakterze obiektywnym, które nie dadzą się usunąć przy wykorzystaniu zwykłych metod wykładni. Wykazanie, na czym polegają wątpliwości prawne i dlaczego są one poważne, jest obowiązkiem sądu przedstawiającego

pytanie prawne (porównaj między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2008 r. III CZP 25/08, OSNC 2009/9/127, z dnia 9 maja 2008 r. III CZP 26/08, z dnia 26 października 2011 r. III CZP 59/11 i z dnia 16 maja 2012 r., niepubl.).

W rozpoznawanej sprawie przedstawione zagadnienie sprowadza się do pytania o to, czy dopuszczalne jest wniesienie przez tę samą stronę zażalenia na zawarte w wyroku sądu pierwszej instancji orzeczenie o kosztach procesu oraz apelacji od rozstrzygnięcia co do istoty sprawy. W świetle brzmienia art. 394 § 1 pkt. 9 k.p.c. oraz powszechnie przyjętej wykładni tego przepisu, jak również obowiązującej w aktualnym stanie prawnym zasady wyłączności i niepodzielności środków zaskarżenia w Kodeksie postępowania cywilnego, należy uznać, że przedstawione zagadnienie nie budzi wątpliwości prawnych, a tym bardziej wątpliwości o poważnym charakterze. Wątpliwości takich nie przedstawił też Sąd Okręgowy zadający pytanie, nie wskazał bowiem żadnych argumentów prawnych przemawiających za przyjęciem rozwiązania odmiennego od powszechnie przyjętej wykładni omawianego przepisu.

W literaturze i orzecznictwie nie ma wątpliwości, że Kodeks postępowania cywilnego nie przewiduje zbiegu czy konkurencji kilku środków zaskarżenia bowiem obowiązuje w nim zasada wyłączności i niepodzielności tych środków. Jeżeli zatem przewiduje on określony środek zaskarżenia, to tym samym wyklucza inny.

Przepis art. 394 § 1 pkt. 9 k.p.c. jednoznacznie stanowi, że zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienie sądu pierwszej instancji o kosztach procesu, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy. W doktrynie przyjmuje się jednolicie, że strona może zaskarżyć zażaleniem zawarte w wyroku sądu pierwszej instancji orzeczenie o kosztach procesu tylko wtedy, gdy nie wniosła od tego wyroku środka zaskarżenia co do istoty sprawy, a więc dawniej rewizji a obecnie apelacji. Nie występuje tu zbieg dwóch środków zaskarżenia ani możliwość wyboru przez stronę jednego z nich. Wniesienie środka zaskarżenia co do istoty sprawy wyklucza dopuszczalność wniesienia zażalenia na rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w wyroku.

Podobne stanowisko jednolicie prezentowane jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 5 października 1966 r. III CR 213/66 (OSPika z 1967 r. nr 9 poz. 226) Sąd ten stwierdzając, że nie istnieje dualizm środków zaskarżenia orzeczeń sądowych wskazał między innymi na przepis art. 394 § 1 pkt. 9 k.p.c. przewidujący zaskarżenie rewizją albo zażaleniem rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawartego w wyroku. Także w uchwale siedmiu sędziów z dnia 26 lutego 1968 r. III PZP 44/67, stanowiącej zasadę prawną, (OSNC z 1968 r. nr 8-9, poz.130) Sąd Najwyższy stwierdził, że Kodeks postępowania cywilnego nie przewiduje możliwości wyboru środka zaskarżenia w przypadku, gdy określone postanowienie zawarte zostało w sentencji wyroku. Oznacza to, że w razie zamieszczenia w wyroku postanowienia, na które przysługuje zażalenie, stronie służy środek prawny odpowiadający istocie wydanego orzeczenia, zgodnie z przedmiotem rozstrzygnięcia, czyli zażalenie. Tylko w jednym przypadku ustawodawca dał wyraz zasadzie zbiegu środków odwoławczych, ale ze skutkiem pochłonięcia jednego środka prawnego przez inny środek prawny – w art. 394 § 1 pkt. 9 k.p.c. – gdzie wyraźnie przewidziano sytuację, gdy orzeczenie o kosztach procesu, będące z istoty rzeczy postanowieniem, zawarte w wyroku, może być zaskarżone łącznie z rozstrzygnięciem mającym charakter wyroku, jednym środkiem prawnym- rewizją. Jeżeli zatem strona składa rewizję od wyroku, a więc środek zaskarżenia co do istoty sprawy, to nie musi wnosić odrębnego środka w postaci zażalenia na postanowienie o kosztach zawarte w wyroku. Wniesienie rewizji od wyroku „pochłania” zatem (ze skutkiem unicestwienia) możliwość wniesienia zażalenia na zawarte w wyroku postanowienie o kosztach procesu.

W konsekwencji nie budzi wątpliwości, że na zawarte w wyroku postanowienie o kosztach procesu stronie nie przysługują dwa środki zaskarżenia: apelacja od całego wyroku i zażalenie na postanowienie o kosztach. Ma ona możliwość wniesienia albo apelacji od całego wyroku albo zażalenia na postanowienie o kosztach. Wniesienie apelacji niweczy dopuszczalność zażalenia na postanowienie o kosztach procesu zawarte w wyroku i to niezależnie od kolejności wniesienia każdego z tych środków odwoławczych.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały.

